

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
pol leta 1 „ 60 „
četrt leta „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v škofljsk.
poslopiju (Bischofhof.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

Posamesne liste
prodaja knjižigar Novak
na velikom trgu
po 5 kr. — Rokopisi
ne vračajo, nepi-
saní listi se ne spre-
jemajo. —
Za oznanila so pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Oderuštvo pa očaki liberalizma v Avstriji.

„Ljubi Boga čez vse, bližnjega pa kakor sam sebe“ veli glavna djanska resniča ali zapoved krščanska. Oziraj se na njo prepoveduje sv. Cerkva oderušne obresti jemati od posojil. Po res človeškem in krščanskem nauku ima posojeni denar človeku pomagati, a ne, da bi ga z obrestmi obložil, poškodil, slekel, odril in gmotno uničil. Tako velela po sveti veri razsvetljena pamet vernemu kristjanu. A ne tako liberalizem. Ta ima celó nasprotno misli in načela o denarju in odrtiji. Pravi liberallec se ravna po sledečem geslu: ljubi sam sebe čez vse, denar pa kakor sam sebe ter odiraj bližnjega, dokler se iz njega kaj nadreti da! Zato pa tudi takega pravega liberalca nič toliko ne razdraži, kakor če se njegovej sebičnosti zlasti pa njegovemu denarju ovire delajo. Te morajo vse proč! Denar mora dobiti prosto pot, da zamore do vsakega priti, kateri ga potrebuje. Ni čuda tedaj, da povsod, kderkoli liberalna stranka zavlada, dajo denarju popolno svobodo, povsod zaterejo brž ko mogoče stare postave zoper oderuštvo. Tudi v Avstriji se je tako zgodilo l. 1867. Liberalna večina državnega zbora jih je odpravila. Ali kaj smo neakali? No, učakali smo v liberalni dobi še eno dobo, namreč — oderuško dobo, ki je milijone denarja požrla in na milijone posestnikov slekla. Sila je posebno na Gališkem in v Bukovini, kder je mnogo oderuških judov, nastala tolika, da morajo liberalni gospodje sedaj očitno priznati svojo strašno pomoto, da morajo sami sklepati jim toliko nepopoljne postave zoper oderuštvo, to pa vsled prigovarjanja dveh prvakov in pravih očetov avstrijskih liberalcev: barona pl. Hein-a in viteza pl. Schmerling-a. Ta je bil l. 1860. minister in je izdelal volilne rede, ki so nemškim ustavovercem in liberalcem pomagali do večine; baron Hein pa je bil prvemu takemu državnemu zboru predsednik. Sedaj sta obadva predsednika najvišje in višje sodnije na Dunaju. Obadva sta z grivanim srcem na prsa trčila in močno obžalovala svojo liberalno zmoto l. 1868., ko sta pomagala oderuške postave

odpraviti. Baron pl. Hein je rekel: „ko smo leta 1868 denarju dovolili prosto gibanje, svobodno pot, tedaj smo mislili, da bo odrtije za vselej konec, denarja pa toliko privrelo, da bode kapitalov dobiti proti nižjim obrestim. Toda zmotili se smo; za denarje je postala še večja sila in obresti so se začele neizmerno, nezaslizane tirjati. Sodnik pa je še primoran oderuhtu pomagati pri iztirjevanju. Druga pomota se je zgodila zastrañ menjice (Wechsel). Menjice so prav za prav trgovcem namenjene in potrebne, nikakor pa ne vsem ljudem. Zato je obžalovati, da se je pravica, menjice izdajati, girovati itd. na vse prebivalstvo raztegnila. Menjice so posebno za menjice posestnike strašno nevarna reč. Zato sem prepričan, da bo treba v tej reči tudi kaj storiti. Tako, kakor je sedaj, se ne sme pustiti. Blizu jednako je govoril tudi vitez plem. Schmerling: „postave zoper oderuštvo smo l. 1868, odpravili iz ozira na svobodo, napredek in sploh liberalizem. Britke skušnje 9 let nas pa učijo, da smo se bili zmotili. Namesto da bi bilo oderuštvo izginilo, se je prikazala trama oderuhov. Kot predsednik najvišje sodnije imam v tej reči mnogo izkustva. Sedaj razsajajoče oderuštvo proti posestniku zemljišč popolnem razdajati. Kdor izmed teh sedaj kaj na posodo vzame, stori prvi korak h propadu. Pet procentov je za kmeta že preveč; kako hoče izhajati, če se mu izzmika 8, 10, 15, 18 in še več procentov, da ne govorim o oderuhih, ki jemljejo po 20, 40, 60, 100 in 200 %? Temu se mora brzo v okom priti. Zlasti se mora sodnikom priskočiti, da jim ne bo treba oderuhom pomagati ljudi odirati. Kajti sedaj mnogokrat sodnik dobro vidi, da ima grdega oderuha pred seboj, je pa prisiljen, ubogega posestnika izročiti v rubež in dražbo. Najbolj pa obžalujem, da sem kedaj nasvetoval v Avstriji uvesti nemško menjiško pravo, po katerem so, razun vojaških oseb, vsi dobili pravico menjice izdajati, podpisovati, girovati itd. Ta naredba je neizmerno škodovala, posebno pa nevednim, lehkomisljenim manjšim posestnikom v mestih, še bolj pa na deželi. Po dolgoletnih skušnjah sem se prepričal, da je najboljšo,

če se menjice zopet omejijo na trgovske ljudi. Prosim torej, da slavna gospoda sprejme 2 resoluciji: 1) oderuške postavne se naj zopet uvedejo in 2) vlada naj resno prevdari, ali bi ne kazalo menjiško zmožnost omejiti na osebe, ki so zapisnikom trgovcev vpisane ali registrirane. Zbornica gosposka je vse stavljene nasvete enoglasno sprejela. Dobimo tedaj šeasom zopet postavne zoper denarne pijavice — oderuhe. Tako tedaj, celih 9 let britke skušnje je bilo treba, na milijone ubogih ljudi je moralo gospodarstveno uničenih biti, preden so liberalci svojo zmotu spoznali, priznali in popravljati začeli. Pač res hudo je, kder ljudje luči svete vere v javnih zadevah več svetiti ne pustijo. Zabredajo v temo samih zmot v največjo škodo sebi, še bolj pa tistim, ki si jih za politične voditelje izvolijo. Sicer pa je res lepo, da sta stara liberalca pl. Hein in pl. Schmerling svoje zmotu v tej reči tako pošteno priznala. Kedaj bodo liberalci pa še ostale svoje zmotu spoznali in na pokoro misliti začeli? Čas bi že davno bil! Ljudstvo neizmerno trpi in vse cesarstvo!

Cerkvene zadeve.

Paganskih pogrebov si želijo liberalni gospodje v Gradcu. Po smrti nečejo biti pokopani v materi zemlji po dosedanji krščanski navadi, ampak želijo po nekdanji paganski šegi sožgani biti. Graški gospodje so pismeno prošnjo vložili za dovoljenje požiganja mrličev pri mestnem zastopu: ta je prošnjo poslal deželnemu zdravniškemu svetovalstvu, ki njo je odobrilo. Sedaj je prošnja že pri ministrih.

Rector magnificus ali načelnik graškega vseučilišča za l. 1877/78 je izvoljen profesor bogoslovja dr. Klinger. Ker je rector magnificus vselej tudi ud deželnega zbora v Gradcu, dobijo prihodnje leto konservativni poslanci eden glas več.

Vkartiranja vojakov je po najnovejši odločbi upravne sodnije na Dunaju duhovni pastir prost le gledé hiše, ne pa drugih poslopij n. pr. konjskih hlevov. V te se ob danih prilikah morejo in smejo vojaški konji postaviti.

Mnogo posestev in kapitalov zgnibile so vsled novih šolskih razmer katoliške srenje, fare ali sploh katoliški verniki. Dokaj učilnic je namreč pozidanih bilo na cerkvenih zemljiščih, pogosto tudi z denarji župnijskih patronov, ker jih je vlada ob enem kot šolske patrone k doneskom primorala. Veliko farnih šol je bilo nameščenih v dotičnih mežnarjih. Precej denarjev, t. j. ustanovnin ali štifting bilo je darovanih le za katoliške, t. j. verske ali konfesijonelne šole. Sedaj pa so zemljišča, poslopja, oziroma mežnarije, prepisana na šolske srenje in denarji so prišli v oblast šolskim zakladom ali fondom, iz katerih se poprek za šolske potrebe izplačuje ter se ne ozira na to, ali so šole katoliške ali lutrovske ali židovske, verske ali brezverske. Toda nekatera cerkvena predstojništva v tej reči

nečejo rok križem držati in se pritožujejo pri sodnijah, kder pogosto pravici do zmage pomorejo. Tako se je zgodilo v Bjelici na Gališkem, kder so katoličani, t. j. mestna fara, imeli ustanovnino za katoliško šolo 20.000 fl. Ta kapital je prišel v roke šolskega fonda; cerkveno predstojništvo se je pa pritožilo pri upravni sodniji, ki je razsodila, da med staro versko in novo brezversko šolo ni nobene pravne zveze — Rechtscontinuität — da se tedaj razločno za katoliške šole osnovane ustanovnine ne smejo šolskim fondom izročiti, ampak za katoliško, t. j. versko šolo porabiti brž ko dotična srenja ali fara sklene versko šolo, n. pr. z šolskimi sestrami, osnovati. Tako postopajo ljudje, katerim je mar za svete pravice katoliške Cerkve!

Rimski romarji. Pretekla dva mesca je prišlo v Rim k sv. Očetu romarjev: francoskih 14.000, holandskih 6000, švicarskih 1000, nemških 1500, belgiških 9000, parskih 700, avstrijskih 3000, angleških 2500, ameriških 2000, italijanskih 7000, iz različnih krajev sveta 6500. Vsih skupaj 45.200, tedaj eno h drugemu vsak dan čez 700. V vinotoku se bo romanje ponovilo in bode jih zopet veliko.

Gospodarske stvari.

Rudeče jagode sploh in mesečne jagode posebej.

M. Rudečih jagod so razne vrste, od katerih ima zopet vsaka svoje posebne sorte. Najnavadnejše so:

A. Divja rudeča jagoda. (Fragraria vesca). Ta raste povsodi divje, pa jo tudi po vrtil sem ter tje pridelujejo. Sad je prijetnega okusa in nekateri jo više obrajajo nego druge jagodine sorte. a) Belosadna jagoda. Ta nima tako močno aromatičnega duha, kakor divja rudeča jagoda in je tudi le bolj poredkoma najti. b) Jagoda brez prijemavnih vejic. Ne zarezja posebnih živic in zato jo radi za obrobke povrtnih gredic zasajajo. Sad je enak onemu divje rudeče jagode. c) Vedno cveteča rudeča jagoda, tudi mesečna jagoda imenovana. Ta sorta rodi od spomladi do jeseni lepe pa bolj drobičke jagode, ki so, kakor one od divje jagode, lepo aromatičnega duha in včasih še celó po zimi pod snegom najti. Ako se cvetje do mesca junija rastlinam vedno odsčipava, postane sad dosti debelejši. Da pa mesečna jagoda od mesca junija noter do oktobra vedno obilno okusnega sadu rodi, se priporoča posebno sledeči način jo obdelovati. Odbere se nekaj najlepših in večih, popolnoma zrelih jagod. Te se potem skrbno v senci posušé in seme se lepo izpere, ki se na suhem mestu v papir zavito do prihodnje spomladi shrani. Konec aprila ali začetek majnika se pod steklovino poseje. Tri tedne pozneje začnejo male rastlinice iz zemlje laziti in začetek ali sred julija se z kopicami iz zemlje